ÇUKUROVA ARAŞTIRMALARI

E-ISSN: 2458-7559

Araştırma Makalesi/Research Article

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.29228/cukar.52867>

Gün, M. ve Tüzmen, E. (2021). Yabancılar Türkçe öğretimi ders kitaplarında geleneksel Türk tiyatrosunun kullanımı. *Çukurova Araştırmaları*, 7(3), 454-469.

CİLT 7, SAYI 3, KIŞ 2021, s. 454-469

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS KİTAPLARINDA GELENEKSEL TÜRK TİYATROSUNUN KULLANIMI¹

Mesut GÜN²

Egemen TÜZMEN³

Öz

Ülkemizde son yıllarda uygulanan yeni politikalarla Türkçe öğretimi büyük önem kazanmaya başlamıştır. Günümüzde öğrenim görmek için Türkiye'ye gelen öğrenci sayısında da artış gözlenmektedir. Dil öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikler temelde dil becerilerinin geliştirilmesine yöneliktir. Temel dil becerilerini geliştirmek bir dili öğretmenin yanı sıra o dili etkili bir şekilde kullanabilme açısından da önemlidir. Bu amaçla kullanılan birincil materyalleri ders kitapları oluşturmaktadır. Ders kitapları dil bilgisi öğretiminin yanında; kültür aktarımında da büyük öneme sahiptir. İçerdiği kültürel manada zengin metinlerle dil öğrenenlere hedef dilin kültürü hakkında geniş bir içerik sunmaktadır. Bu kültürel zenginliklerden biri de şüphesiz geleneksel Türk tiyatrosu metinleridir. Bu metinler; Türk kültürünü tarihi zenginliği ile yansıtan eserlerden olması yönüyle de dil öğretimi kitaplarında mutlaka yer verilmesi gereken metinlerdir. Bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde geleneksel Türk tiyatrosu metinlerinin kullanımına dikkat çekmek ve yabancı dil olarak Türkçe öğretmek amacıyla sıklıkla kullanılan, Yunus Emre Enstitüsüne ait Yedi İklim Yabancılar Türkçe Öğretimi Seti ders kitaplarının (A1, A2, B1, B2, C1, C2) seviyeleri, Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Setinin (A1, A2, B1, B2, C1,) seviyeleri ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Setinin (A1, A2, B1, B2, C1,) seviyelerindeki ders kitaplarını geleneksel Türk tiyatrosu metinlerinin kullanımı yönünden incelemek amaçlanmıştır. Çalışmada nitel yöntem benimsenmiş, veriler doküman inceleme yolu ile toplanıp ilgili veriler doküman analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde sıklıkla kullanılan ilgili ders kitaplarında geleneksel Türk tiyatrosu metinlerine yeterince yer verilmediği belirlenmiş ve bu sorunun çözümüne yönelik geliştirilen öneriler sunulmuştur.

¹ Bu çalışmada; 2020 TR Dizin Dergi Değerlendirme Kriterleri'nin 8. maddesinde belirtilen araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

² Doç. Dr., Mersin Üniversitesi, Türkçe Eğitimi ABD Öğretim Üyesi, mesutgun07@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-9663-1066>

³ Yüksek Lisans Öğrencisi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tuzmen.egemen@outlook.com, <https://orcid.org/0000-0002-0197-3504>

Article Info/ Makale Bilgisi

Received/Geliş: 07.10.2021

Accepted/Kabul: 27.10.2021

Published/Yayın: 21.12.2021

Anahtar Kelimeler: *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, kültür aktarımı, geleneksel Türk tiyatrosu, Türkçe öğretim seti*

THE USE OF TRADITIONAL TURKISH THEATER IN TEACHING TURKISH IN TEXTBOOK FOR FOREIGNERS

Abstract

With the new policies implemented in our country in recent years, Turkish education has begun to gain great importance. Today, a raise is observed in the number of students coming to Turkey to study. The methods and techniques used in language education are basically aimed at developing language skills. Improving basic language skills is important not only for teaching a language, but also for using the language effectively. The primary materials used for this purpose are textbooks. Textbooks are of great importance in the transfer of culture as well as grammar education. With its culturally rich texts, it offers language learners a wide range of content about the culture of the target language. One of these cultural riches is undoubtedly the texts of the traditional Turkish theater. These texts are the texts that should be included in language education books as they reflect Turkish culture with its historical richness. In this study, it is aimed to draw attention to the use of traditional Turkish theater in Turkish education as a foreign language and to examine the books of the Yunus Emre Institute (Yedi İklim textbooks, which are Turkish education sets for foreigners, Yeni Hitit Turkish language education set for foreigners and İstanbul Turkish language education set for foreigners) at the levels (A1, A2, B1, B2, C1, C2), which are frequently used to teach Turkish as a foreign language, in terms of the use of traditional Turkish theater texts. Qualitative method was adopted in the study, data were collected through document analysis and related data were evaluated by document analysis method. As a result of the research, it was determined that traditional Turkish theater is not sufficiently included in the relevant textbooks, which are frequently used in Turkish education as a foreign language, and suggestions for the solution of this problem are presented.

Keywords: *Turkish education as a foreign language, cultural transfer, traditional Turkish theater, Turkish education set*

GİRİŞ

Türkçe gün geçtikçe önem kazanan bir dildir. Farklı coğrafyalarda, farklı ülkelerde konuşulmaktadır. Türkçeye verilen önemin artmasındaki en önemli faktörlerden birisinin devletin bu yönde uyguladığı politikalar olduğu söylenebilir. Yükseköğretim görmek için farklı ülkelerden Türkiye'ye gelen öğrenci sayısı her geçen yıl artmaktadır. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) verilerinden derlenen bilgilere göre, öğrenimi için Türkiye'ye gelen yabancı uyruklu öğrenci sayısı geri kalan 5 yıl içerisinde yüzde 182 artarak 2015-2016 akademik öğrenim yılında 87 bin 903 kişiyi bulmaktadır (Kara, Demir, Özdemir ve Yeter Özkan, 2017, s. 294). Günümüzde ise yüksek öğretim kurumlarına kayıt yaptıran yabancı uyruklu öğrenci sayısı 224 bin 048 kişiye ulaşmaktadır (Yüksek Öğretim Bilgi Sistemi, 2021). Bu etkenlerle birlikte öğrenci sayısındaki artış etkili bir dil öğrenme ve öğretme gerekliliğini de beraberinde getirmektedir, durum böyle olunca dil öğretimi alanında çalışmalar artmakta, akademik anlamda bu konulara yönelimler başlamaktadır. Dil öğretiminde genellikle dil bilgisine ağırlık verilerek bu doğrultuda yöntem ve teknikler kullanılmaktadır. Türkçe öğretiminde de durum böyledir fakat sadece dil bilgisi öğretmek doğru değildir, bu yöntemle öğrenenler, dil bilgisine vakıf olup dilin yapısı çalışmalarında kendini kaybedebilirler. Bunun sonucunda ise dili etkili bir şekilde kullanmak zor bir hal alabilir. Yabancı bir dilin dil bilgisi kurallarını bilmek o dili bilmek değildir, hedef dili kullanabilmek, duygu ve düşünceleri uygun bir biçimde aktarabilmekte önemlidir (Şeref, 2013). Bu anlayışla birlikte dil öğretiminde yeni yöntem ve teknikler kullanılmaya başlanmaktadır. İnsanların günlük iletişimde herhangi bir sorunla karşılaşmasını önlemek için dil öğretimi tercihen kişilerarası ilişki öğretimini, iletişimsel yöntemler gibi pratik yöntemleri benimser.

Yabancı dil öğretim yöntemleri arasında geleneksel öğretim yönteminin merkezinde öğretmen, arka planında öğrenci olması, öğrencilerin yabancı dil derslerine olan ilgilerini kaybetmelerine neden olmaktadır (Okur ve Onuk, 2013, s. 881). Öğrenciyi merkeze alan yöntemler öğreneni aktif kılmakta ve bu da derse olan ilgiyi ve başarıyı arttırmaktadır.

Yabancı Dil Öğretiminde Tiyatro Eserlerinin Kullanımı

Dil öğretimi için oluşturulan yöntem ve teknikler hedef dilin temel dil becerilerini geliştirmeyi amaçlar. Bu becerileri öğrenciye kazandırmak için drama, müzik, film ve eğitici video uygulamaları kullanılabilir. Bu tür uygulamalar görsel açıdan oldukça destekleyici olmakla birlikte hedef dilde konuşma yaparken öğrencinin dili dinlemesini, anlamasını, gerektiğinde cevap vermesini ve vurgu- tonlamaya özen göstermesini aynı zamanda vücut dilini de aktif olarak kullanmasına fayda sağlayacaktır (Soyer, 2016, s. 159). Bu amaçla kullanılan uygulamalardan biri de tiyatro eserleridir. Tiyatro eserleri, gündelik dil modellerini içermesi, genel olarak insanlar arası diyaloglara yer vermesi, kültürel öğelerin aktarılmasında etkili araçlardan biri olması ve öğrencinin onu ilk elden izleyerek deneyimlemesi nedeniyle yabancı dil öğretiminde tiyatroya önemli bir yer verilmektedir (Kara, Demir, Özdemir ve Yeter Özkan, 2017). Edebi türler içerisinde yer alan metinlerden biri olan geleneksel Türk tiyatrosu eserlerinden yabancılara Türkçe öğretiminde faydalanılması; kendine özgü materyal kullanımı, öğretilmek istenen dildeki bütün dil becerilerinin ve aynı zamanda sınıf dışındaki ilişkilerde kullanılan becerilerin öğretimine katkısı olacaktır. Altunbay'ın bu konuya ilişkin görüşleri oldukça önemlidir; konusu ne olursa olsun her drama metni dil becerilerini geliştirmeye yardımcı olur, bu nedenle bütün eğitim düzeylerine uygun metinler kullanmak gerekir çünkü drama metnlerinin de eğitici ve öğretici bir yanı bulunmaktadır. Doğrudan insanların hayatlarını anlattığı ve bireylerin kendilerini farklı açılardan değerlendirmelerine olanak sağladığı için bu çalışmalardan herkes ortak bir pay alabilir (Altunbay, 2012, s.750). Tiyatro hitap ettiği kitleyi, edilgen bir durumdan etken bir duruma getirmesi yönüyle ise dil becerilerine katkısı yadsınamayacak büyüklükte olan geleneksel türlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır (Ulutaş, 2018, s. 109). Ayrıca tiyatro; öğretimi eğlenceli hale getirmekte, ilgi çekmekte ve öğrenciye zevk vermesi yönüyle de dil öğreniminde kalıcılığın sağlanmasında büyük katkı sağlamaktadır. Dil öğretiminde en önemli amaçlardan birisi hedef kültürün de aktarılmasıdır. Avcı bu konuyla ilgili; "Yabancı dil öğretimi aynı zamanda kültür öğretimidir. İnsanlar ait oldukları toplumun ve o topluma ait kültürün kelime ve kavramlarıyla kendilerini ifade ederler. Bütün kelime ve kavramların arkasında bir kültür geçmişi vardır. Bu sebeple toplumun yapısı ve sosyal değerleri dikkate alınmalıdır" diyerek kültürün önemine vurgu yapar (Avcı, 2002, s. 2) .

Yabancı dil öğretimi sürecinde kültür aktarımının gün geçtikçe önem kazandığı söylenilebilir, bu aktarım çeşitli materyaller sayesinde gerçekleşmektedir. Dil öğretimi amacıyla kullanılan birçok materyalin hedef dilin toplumunun kültüründen ortaya çıktığı ve o kültürü sonraki kuşaklara taşıdığı bilinmektedir (Yılmaz ve Taşkın, 2014, s. 271). Bahsedilen bu materyaller içerisinde daha önce de belirtildiği üzere tiyatro, daha özellikle geleneksel Türk tiyatrosunun olduğunu ve Türkçe öğretiminde geleneksel Türk tiyatrosunun kullanılabileceğini söylemek hiç de yanlış olmayacaktır. Yılmaz (2014, s. 273), bu konuyla ilgili olarak; "Bir dili öğretmenin aynı zamanda o kültürün öğelerinin de öğretilmesi amacı doğrultusunda yabancılara Türkçe öğretirken bizim kültürümüzden olan Hacivat ve Karagöz metnlerinin kullanılması, bu metinlerle ve etkinliklerle hem dil kurallarının kavratılması hem de kültür öğelerimizin aktarılması oldukça etkili bir yöntem olacaktır" diye belirtmektedir. Geleneksel Türk tiyatrosu ürünlerinden olan Karagöz kültür aktarımı için verilebilecek en güzel örneklerden biridir. Tiyatro metinlerinde kullanılan dil halkın içinde hayat bulmuş dildir. Halkın ağızındaki deyimler, atasözleri, argo kullanımları dilin içinde bulunduğu toplumun özelliklerini bir ayna gibi yansıtmaktadır. "Tiyatro, güncel ve

yaşamla birlikte durmadan değişen bir sanat olduğu için, dilin yapısındaki gelişmelere de sıkı sıkıya bağlıdır. Bunun için, tiyatro, halkın konuştuğu çağdaş dili kullanmadığı anda işlevini yitirir” (Nutku, 1974, s. 664; akt. Ulutaş, 2018, s. 110). Kendi kültürümüz içerisinde çıkmış, Türk kültürünü geçmişten geleceğe en güzel yansıtan ve öğretirken eğlendiren geleneksel Türk tiyatrosu bu manada Türkçe öğretiminde de kullanılması gereken materyallerdendir. Geleneksel Türk tiyatrosu ürünlerine bakıldığında genel olarak; Karagöz, Meddah, Orta Oyunu, Köy Seyirlik Oyunu, Kukla gibi gösteriye dayalı türlerle karşılaşmaktadır. Geleneksel Türk tiyatrosu eserleri yazılı bir metinden oluşmazlar, danslar, şarkılar ve söz oyunları ile kendilerini gösterirler. Geleneksel tiyatrodaki insanları güldürmeye yönelik içerikler ön plandadır ve genellikle sahnelenmezler. Bu türlerden ilki ve en önemlisi Karagöz Türk toplumu için önemli bir yere sahip olan geleneksel göseri ürünü, bir çeşit gölge oyunudur. Karagöz meddahlık ile yaratıcılık yönüyle benzerlik kurmakta, oyun içerisindeki konuşmalar ve tasvirler ustalık gerektiren yaratıcılık ürünleri olmaktadır. Hayali ya da hayalbaz adı verilen Karagöz oynatıcısının yanında yordak diye bilinen yardımcı da bulunur. Karagöz oyunları konularını çoğunlukla gerçek hayattan, yaşayıştan almakta yani sokaktaki insanın diyalogları metinlere konu olmaktadır. Günlük hayattan alınan metinler hedef dilde iletişim kurabilmek için oldukça etkili bir izlenim oluşturmaktadır. Bu belirtilenlerden de anlaşılacağı üzere konuların gerçek hayattan alınması Karagözün Türk kültür ve yaşayışını güzel bir şekilde yansıtabileceğini göstermektedir. Hacivat-Karagöz metinlerinde daha çok kapalı bir anlamın kullanılması anlamayı biraz zorlaştırabilmektedir, bunun yanında mecazlara ve deyimli ifadelerle çokça yer verilmesi dolayısıyla Karagöz metinlerinin daha çok B2-C1 dil seviyesindeki öğrencilerin faydalanabileceği metinler olduğu söylenebilir (Yılmaz ve Taşkın, 2014, s. 275). Geleneksel Türk tiyatrosunda Kukla ve Karagöz gibi oynatıcının bir araç yardımıyla gösterisini sergilediği, Meddah gibi tek bir oyuncunun, anlatıcının becerisini ortaya koyduğu oyunların yanında daha fazla canlı oyuncuyla oynanan orta oyunu da yer almaktadır. Oyunun ana karakterlerini Kavuklu ile Pişekâr oluşturmaktadır ve Karagözün hayat bulmuş hali olarak tanımlanır. Ortaoyununda sergilenen oyun seyircinin etrafını çevirdiği bir alanda, belirli bir konu üzerinde daha önceden hazırlanmış bir metne bağlı olmadan gerçek oyuncularla sergilenen bir oyundur. Geçtiğimiz yüzyıllar içerisinde kişileştirmelere yaslanan sözlü oyunların (Karagöz, meddah, kukla, hokkabazlık dans, curcuna ve dans) karışmasıyla ortaya çıkıp bir gelişme gösteren ortaoyunu nihai biçimini bu şekilde bulmuştur (Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü). Bir başka geleneksel tür olan köy seyirlik oyunları doğayla iç içe yaşam sürdüren insanların yaz- kış, bolluk- kıtlık, yeni yıl-eski yıl, gibi doğanın değişime uğradığı vakitlerde bu değişiklikleri kontrol altına almak için yapılan törenleri gözler önüne sermektedir. Taklit ve canlandırmayı temele alan Köy Seyirlik oyunları dramatik niteliklere sahip olduğundan “Dramatik Köy Seyirlik Oyunları” ismiyle de anılmaktadır (Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü). Kukla ise eski Türklerin göçlerle birlikte Anadolu’ya beraberinde getirdikleri bir beceridir. Osmanlı zamanında birçok türe sahip olan kukla gelişimini 19.yy’a kadar devam ettiren bir sanattır. Bu kukla türleri ise sırasıyla el kuklası, ipli kukla, sopalı kukla, araba kuklası, yer kuklası, ayak kuklası, iskemle kuklası gibi değişik kukla türleri olarak bilinir. Birkan (Kargı, 2014, s. 360)’a göre öğrenciyi merkeze alan interaktif öğrenmelerde maske ve kukla kullanımı işitsel, görsel temelde olması ve öğrencinin deneyimlemesine imkân sağlaması yoluyla öğrenilenlerin daha kalıcı hale gelmesini sağlayan en etkili materyallerdendir. Kuklalarda eğlendirerek öğretme amacı vardır bu sayede öğrencinin derse olan ilgisi üst düzeye çıkmaktadır. Kuklalardan karşılıklı konuşma ve hikâye öğretiminde faydalanmak doğru olacaktır. Demirel (2008d, akt. Arslan, Gürsoy 2008, s. 121), dünyada birçok ülkede yaygın yararlanıldığından bahseder. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde (YDTÖ) Türk kültüründen meydana gelmiş Karagöz düzenlenerek, argo kelimeler çıkartılarak dil öğretimi amacıyla kullanılabilir. YDTÖ’de kuklalarla pantomim tekniği birlikte uygulanabilir. (Kargı, 2014). Son olarak Meddahlık, herhangi bir konuyu sahnede sergileyerek aktarma sanatı olarak bilinir ve İslam dinine mensup ülkelerde yayılma alanı edinmiştir. Meddahlık günümüz Talk Show’larına benzemektedir. Bu türde de diğerlerinde söylediğimiz gibi

Türk kültürüne ve diline ait birçok unsura rastlamak mümkündür. Tiyatro öğrenciyi daha aktif hale getirerek dil öğretiminin yanında sosyal alanda kendisini geliştirmesine yardımcı olur. Öğrenciler böylece problem çözme becerisi kazanırlar ve günlük hayatta karşılaşılabilecekleri durumlarda gerekli davranışları öğrenip daha doğru iletişim kurma becerilerini arttırabilirler. Bu doğrultuda dil öğretiminde en önemli amaçlardan birinin de doğru ve etkili iletişim kurma yeteneği kazanmak olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. (Demirel, 2007, s. 70; akt. Özdemir, Özkan, De Chiara, Demir, Kara, Kansız 2014, s. 91). Dil öğretiminde tiyatro etkinliğinin kullanımındaki amaç, dilin kurallarının öğreniminin yanı sıra kullanımına fırsat vermektir. Bu da öğrencilerin konuşma becerilerini gelişmesine, sosyalleşmelerine ve en önemlisi dil öğretimine olan motivasyonlarının artmasına olanak sağlamaktadır. “Bir sanat faaliyeti olarak karşımıza çıkan tiyatro, insanoğlunun gerçek hayatının ve gerçekliğinin yansıtıldığı bir güldürü aracıdır. İnsanoğlu günlük hayatında yaşadıklarını çoğu zaman yeterince gözlemleyememekte, kendi yaptıklarının farkında olamamaktadır. Bunların önemli kısmını da alışkanlık olarak değerlendirmektedir. Tiyatro sahnesinde, günlük hayatta karşılaştığımız ve farkında olmadığımız durumlar izleyiciye sunularak hem davranışlar hem de davranışlara bağlı kullanılan dilin işlevselliği somutlaştırılır.” (Aytaş, 2017, s. 857). Bu somutlaştırma sonucunda daha kalıcı bir öğrenmenin gerçekleşmesi beklenir.

Tüm’e (2010:1900) göre, “Tiyatro, dil öğrenmeyi sıradanlıktan çıkarıp daha eğlenceli ve ilgi çekici hale getirir”. Bu yüzden tiyatronun öğretim içerisinde kullanılması oldukça önemlidir. Bu düşünce geleneksel Türk tiyatrosu için de aynen geçerlidir. Tiyatronun kendine has bir pedagojisi bulunmaktadır, bu pedagojinin birçok olumlu etkisi olduğu söylenebilir. Uygulayıcılar kültür hazinelerini zenginleştirebilir, estetik algı sahibi olabilir, geleceğe daha hazır bir hale gelebilir aynı zamanda kendilerinin ve etrafındaki insanların yorumlama ve yaratıcı özelliklerini üst düzeye çıkarabilirler. (Walter 2004, ss. 6-7; akt. Kargı, 2014, s. 360).

Birçok yönüyle incelediğimiz tiyatro ve geleneksel Türk tiyatrosu dil öğretiminde çeşitli şekillerde kullanılmaktadır. Bir tiyatro sahnesi videosu izletilmesi ya da canlı bir tiyatro olarak Karagöz oyununa gitmek, bir meddahı sahnesinde izlemek ya da bir orta oyunu gösterisine katılmak elbette ki etkili olacaktır ancak geleneksel Türk tiyatrosunun Türkçe öğretiminde en çok kullanıldığı materyal şüphesiz ders kitaplarıdır. Hirschfelder’e (1982; akt. İşcan ve Yassıtış, 2017, s. 49) göre, “öğretim materyallerinin öğrencilerin bilgi ve karakter gelişimlerinde büyük bir etkisi vardır. Günümüzde ders kitapları öğretimin ayrılmaz bir parçası olmaktadır. Yabancı dil öğretiminin temelini oluşturan ders kitapları aynı zamanda kültür aktarımının önemli unsurlarından biridir”. Haley ve Austin (2004; akt. İşcan ve Yassıtış, 2017, s. 50), “yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitapları da kültür aktarımında önemli bir görev üstlenmektedir.” diyerek düşüncelerini ortaya koymaktadırlar. Geleneksel Türk tiyatrosu metinleri de bu yönüyle ders kitaplarının ayrılmaz bir parçası olarak karşımıza çıkar çünkü geleneksel Türk tiyatrosu eserleri Türk kültürüne ait birçok öğeyi içermektedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan en önemli materyallerden olan ders kitapları sadece dil bilgisi aktarımının yanında insanların yaşamlarından, tecrübelerinden ve kültürel miraslarından da bir şeyler kazandırmalı, istenilen amaçlara ulaşmak için ise daha çok deneyimsel, uygulamalı ve karşılaştırmaya dönük yöntemler kullanılmalıdır. Kültür aktarımı yapılırken ders kitapları kaynak kültür, hedef kültür ve uluslararası kültür aktarımı yapması yönüyle ayrılırlar. Bu tür kitaplar arasında en faydalı olanı hedef kültür ve uluslararası kültür aktarımı yapan kitaplardır çünkü bu materyaller hem öğrenilmek istenen dilin kültürünü hem de uluslararası kültürel öğeleri aktarmış olacaktır, böylelikle öğrenci hedef dildeki günlük yaşam kalıplarını özümseyebilecek ve uluslararası kültür aktarımı ile dünyadaki diğer kültürlerden haberdar olabilecektir. (Özışık, 2004; akt. İşcan ve Yassıtış, 2017, s. 51). Yabancı dil öğretiminde hedef kültür ile uluslararası kültürlerin karşılaştırmalı olarak öğretimi doğru bir yöntem olacaktır, öğrenci bu sayede öğrenmek istediği dilin kültürel farklılıklarına daha fazla vakıf olabilecektir. Özışığın ortaya koyduğu bu düşüncelerden hareketle dil bilgisi dışında gerçek yaşam, deneyimler, uygulamaya yönelik

yöntemler ve yaşayarak öğrenmeyi tam da geleneksel Türk tiyatrosunun taşıdığı özellikler olarak belirtebiliriz. Buradan da anlaşıyor ki Türk yaşayışının içinden çıkmış bu geleneksel Türk tiyatrosu ürünlerinin ders kitaplarında öncelikli yerini alması, gerçekleşmesi gereken en önemli unsurlardan bir tanesidir. Belirtildiği şekilde incelediğimizde de geleneksel Türk tiyatrosunun istenilen amaca uygun bir materyal olduğunu söylemek mümkündür. Tüm bu anlatılanlardan hareketle bu çalışmamı amacı; yabancılara Türkçe öğretiminde geleneksel Türk tiyatrosunun önemini vurgulamak ve yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan; Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti, İstanbul Yabancılara Türkçe Öğretim Seti ve Yeni Hitit Yabancılara Türkçe Öğretim Setinde yer verilen geleneksel Türk tiyatrosu unsurlarını belirlemek, bunların ders kitaplarında kullanım sıklığı, hangi tür metinlerde yer verildiği gibi unsurları değerlendirmektir.

YÖNTEM

Araştırmada nitel yöntem benimsenmiş ve veriler doküman inceleme yöntemiyle toplanmıştır. Verilerin analizi sürecinde ise doküman analizi kullanılmıştır. “Doküman analizi, basılı ve elektronik materyaller olmak üzere tüm belgeleri incelemek ve değerlendirmek için kullanılan sistemli bir yöntemdir. Nitel araştırmada kullanılan diğer yöntemler gibi doküman analizi de anlam çıkarmak, ilgili konu hakkında bir anlayış oluşturmak, ampirik bilgi geliştirmek için verilerin incelenmesini ve yorumlanmasını gerektirmektedir” (Corbin & Strauss, 2008; akt. Kırıl, 2020: 173). Çalışmada Yedi İklim Türkçe Öğretim seti, İstanbul Yabancılara Türkçe Öğretim Seti ve Yeni Hitit Yabancılara Türkçe Öğretim Seti doküman olarak kullanıldığı ve incelendiği için bu yöntem uygun görülmüştür.

Çalışma Materyali/Çalışmanın Örneklemi

Karasar (1998)'a göre evren, “araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar bütünüdür. Bu bütün ortak özellikleri olan, canlı ve cansız her türlü elemanı içerebilir” (akt. Özen ve Gül, 2007, s. 395). Bu araştırmanın çalışma materyalini yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitapları oluşturmaktadır.

“Örnekleme, evreni temsil etmek üzere çeşitli tekniklerle evren elemanlarından seçilen ve üzerinde inceleme yapılan gruptur” (Özen ve Gül, 2007, s. 397). Yapılan çalışmanın materyali/örneklemi olarak Yunus Emre Enstitüsüne ait yabancılara Türkçe öğretim seti olan Yedi İklim Ders kitapları, Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti ders kitapları belirlenmiştir.

Çalışmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Türkiye’deki TÖMER’ler başta olmak üzere dünyada Türkçeyi öğrenmek isteyen birçok öğrencinin sıklıkla kullandığı Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti (A1, A2, B1, B2, C1, C2) seviyeleri, Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti (A1, A2, B1, B2, C1,) seviyeleri ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti (A1, A2, B1, B2, C1,) seviyeleri ders kitaplarındaki geleneksel Türk tiyatrosu unsurlarının belirlenip değerlendirilmesidir.

Problem Durumu

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde geleneksel Türk tiyatrosu kullanımının faydaları nelerdir? Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitapları, öğretim setleri geleneksel Türk tiyatrosunun kullanımı yönünden yeterli midir?

Verilerin Toplanması

Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metninde yabancı dil kullanım seviyesi temel (A1 ve A2), orta (B1 ve B2) ve ileri (C1 ve C2) düzey şeklinde sınıflandırılmıştır. Yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarında geleneksel Türk tiyatrosunun kullanımı öğrenimi daha etkili kılabilir. Çünkü dil öğretiminde gerek kültür aktarımı gerek hedef dile ait ses özelliklerinin öğrenilmesi gerekse

günlük hayatta kullanılan kelime dağarcığının kazanılmasında geleneksel Türk tiyatrosu metinleri önem taşımaktadır. Bu araştırmada yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan Yedi

İklim Türkçe Öğretim Seti, İstanbul Yabancılara Türkçe Öğretimi Seti ve Yeni Hitit Yabancılara Türkçe Öğretim Setleri ele alınmakta, bu setlerde kullanılan metinler içerisinde yer alan geleneksel Türk tiyatrosuna ait unsurlar belirlenmiştir. İnceleme sonunda Türkçe öğretim setlerinde kullanılan geleneksel Türk tiyatrosu unsurlarının kullanılma durumu değerlendirilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Çalışmada; Türkiye’de Türkçe öğretim merkezlerinde ve Türkçe öğretme amacıyla kurulan herhangi bir dil okulunda kullanılan yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarından olan; Yedi İklim Yabancılara Türkçe öğretim Seti, İstanbul Yabancılara Türkçe Öğretim Seti ve Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti ele alınmakta, bu setler içerisinde yer alan metinler incelenmektedir. İncelemede geleneksel Türk tiyatrosu unsurlarını ortaya koymak amaçlanmaktadır. Araştırmada belirlenmek istenen geleneksel Türk tiyatrosu türleri; Karagöz, Meddah, Orta Oyunu, Çengi ve Köy Seyirlik Oyunları, Kukla olarak sıralanabilir. Çalışma sonucunda ulaşılan bulgular şöyledir:

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders kitabına bakıldığında, kitap A1 seviyesinden C1 seviyesine kadar incelenmiş; araştırma sonunda ders kitabında yer verilen tek geleneksel Türk tiyatrosu ürünü Karagöz olarak karşımıza çıkmaktadır. Karagöz oyunu, taklitlerle, yanlış anlaşılmalara ve halk ağzındaki günlük dilsel ifadelerle hızlı bir ilerleyişe sahiptir. Bu kültürel miras, İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi A2 ve B2 Ders Kitaplarında bir dinleme etkinliği ve kültürel karşılaştırma olarak yer almaktadır.

ÜNİTE 6

BECERİLER

- Ayrıntılı açıklamalar yapabilme
- Televizyon yayınlarını anlama

DİL BİLGİSİ

- Bağlaçlar (oysaki, hâlbuki, meğerse, mademki, ne var ki, ne yazık ki, neyse ki, dA, üstelik, hatta, ayrıca, bununla birlikte, bununla beraber)

KELİMELER

- Beden dili
- Şaşırtma ünlemleri

ŞAŞTIM KALDIM!

Fotoğraf 1. İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı B2 Seviyesinde Karagöz Kullanımı
(İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2012, s. 89)

Ünite girişinde kullanılan bu resim ünitenin ilerleyen bölümlerinde Karagöz ile ilgili bir içeriğin olacağına işaret etmiş; ayrıca kullanılan resmin detaylı ve renkli olması üniteye olan ilgiyi ve merakı arttırmıştır.

DİNLEME

KARAGÖZ VE HACIVAT

6 Resimdekileri tanıyor musunuz?

7 Metni dinleyelim. Aşağıdaki ifadeler ne anlama gelmektedir? Eşleştirelim.

1. Uğurlar olsun!	a. Gülünç duruma düşmek
2. Maymun olmak	b. Okuma yazma öğrenmek
3. Okuryazar olmak	c. Sevgiyle karışık bir azarlama sözü
4. Köftehor	ç. Yolun açık olsun!

8 Dinlediğimiz metinde Karagöz, Hacivat'ın cümlelerini nasıl anlıyor? Yazalım.

Hacivat ne diyor?

Ben de dükkânıma gidiyordum, birlikte yürüyelim.
Ne yün yemesi canım, yani beraber gidelim.
Neyse, senin hakkında iyi haberler duydum. Çok memnun oldum.
Senin cahillikten kurtulmak istediğini öğrendim.
Karagöz'üm, hele önce dışarıdan imtihana gir, ilkokuldan diploma al!

Karagöz ne anlıyor?

.....
.....
.....
.....
.....

9 Dinlediğimiz metindeki konu ve olay nedir? Kısaca anlatalım.

Fotoğraf 2. *İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı 6. Ünite Devamında Karagöz Etkinliği (İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2015, s. 94)*

Bu bölümde bir Karagöz dinleme metnine yer verilmiş ve metinden hareketle etkinlikler hazırlanmıştır. Etkinlikle Türkçede sık kullanılan bazı deyimler, atasözleri vb. kelimeler bir karagöz oyunu ile öğrenciye aktarılmıştır. Karagöz metinlerinin istenilen amaca ulaşmakta kullanılabilecek en doğru materyal olduğu ifade edilebilir çünkü bu metinlerde Türk kültüründe yer alan atasözleri, deyimler vb. ifadelerle oldukça fazla yer verilmiştir. Hacivat ve Karagöz gibi sahne oyunlarının materyalleri geliştirilip okullarda sınıf içi çalışmalarda öğrencilere uygulanabilir. Bu uygulamalar öğrencide daha kalıcı bir öğrenme ortamı oluşturacağı kaçınılmazdır. (Akcaoglu, 2017). Hazırlanan ders kitabında kendi kültürel ürünlerimizden olan Karagöz'e yer verilmesi bu açıdan önemlidir ancak kültür aktarımında bu derece önemli olan Karagöz'ün içeriği ve tarihi geçmişine dair kitapta hiçbir açıklamaya yer verilmemesinin bir eksiklik olduğu söylenebilir.

KÜLTÜRDEN KÜLTÜRE

GELENEKSEL OYUNLAR

Karagöz ve Hacivat

Karagöz, Türkiye'deki eski ve önemli bir gölge oyunudur. İnsanlar eğlenmek için Karagöz oyununa giderler. Bu oyunda kuklacı kuklaları bir perdede oynatır. İnsanlar kuklaları deriden yaparlar ve boyarlar. Bir kişi perdenin arkasında kuklaları oynatır. Bu kişinin adı "Hayali"dir. Hayali; kuklalara çubuk takar, onları oynatır ve konuşturur. Aynı zamanda oyun sırasında şarkılar söyler. İnsanlar ise bunu izlerler ve eğlenirler.

Longdong

Longdong, Çin'in geleneksel gölge oyunudur. İnsanlar bu oyunun kuklalarını deriden yaparlar. Derilerin üzerine motifler çizerler ve boyarlar. Bu oyun sırasında şarkılar söylerler. Şarkıları bazen yüksek sesle, bazen alçak sesle söylerler.

Bunraku

Bunraku Japon kukla sanatıdır. Bunraku kuklaları büyük olur. Üç kuklacı kuklaları oynatır. Kuklacılar oyunda genellikle geleneksel Japon hikâyeleri anlatırlar. Kuklacı, siyah bir elbise giyer ve perdenin arkasına saklanmaz.

Windows'u etkinleştirin

Fotoğraf 3. *İstanbul Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı A2 Seviyesi Karagöz Kullanımı (İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, 2012, s. 78)*

Kültürden kültüre bölümü kitabın her seviyesinde yer alan bir bölümdür. A2 seviyesinde ise benzer kültürlerde yer alan kültürel unsurlar hakkında bilgiler verilmiştir. Karagöz oyunu burada geleneksel oyunlar başlığı altında Türk kültürünün ürünü olarak sunulmuş, kitabın çeşitli bölümlerinde Karagöz'ün kullanılması dikkat çekicidir.

Çalışmada ikinci sırada Yeni Hitit Türkçe ders kitabı A1 seviyesinden C1 seviyesine kadar incelenmiştir. İnceleme sonucunda geleneksel Türk tiyatrosu ürünlerinden Karagöz ve Kukla, Yeni Hitit 3'te ise sadece bir görsel ile yer aldığı, ilgili sette bunun dışında geleneksel Türk tiyatrosuna dair herhangi bir unsur bulunmadığı görülmüştür.

Fotoğraf 4. (Ankara Üniversitesi TÖMER, 2014, 78)

Yeni Hitit Türkçe Ders Kitabına bakıldığında geleneksel Türk tiyatrosu ürünlerine bir görsel içerisindeki Karagöz ve Kuklaya ait resimlerden başka bir yerde rastlanmamaktadır. Yeni Hitit gibi Türkçe öğretiminde kullanılan önemli bir ders kitabında bu unsurlardan birine metin olarak yer verilmemesinin eksiklik olduğu söylenebilir. Ünite başlığında görüldüğü üzere geleneksel Türk tiyatrosu ürünleri, genellikle güldürü üzerine kurulmuş eserlerdir, insanların dikkatlerini çekmesinin en önemli nedenlerinden birisi de içerdiği güldürü öğeleridir. Bu ürünler güldürürken hem de öğretmeyi amaçladığından dil öğretiminde de oldukça etkili olacağı belirtilebilir. Yeni Hitit Ders Kitabında resimlerin yanında bir etkinlik olarak sunulmasının dersin etkililiğini arttıracığı söylenebilir.

Araştırmada incelenen son set ise Yedi İklim Yabancılar Türkçe Öğretim Seti'dir. Bu set de diğerleri gibi A1 seviyesinden C1 seviyesine kadar incelenmiştir, inceleme sonucunda A2 ders kitabında Meddah, C2 ders kitabında ise Karagöz etkinliğine yer verildiği belirlenmiştir.

Meddah bir elinde değnek, boynunda mendil ile öyküler anlatan, canlandırma ve taklitler ile insanları güldürmeye çalışan kişiler için kullanılan bir addır. Bu halk edebiyatının eski unsurlarından olan ve kültürel kalıtımız olarak Yedi İklim A2 Kitabında okuma parçası olarak aşağıdaki gibi aktarılmaktadır:

Fotoğraf 5. Yedi İklim Setinde Meddah Kullanımı (Enstitüsü, 2021)

Bu etkinlikte meddahlık günümüz *stand-up* gösterilerine benzetilmiştir. Aralarında farklılıklar olsa da Türkçe öğrenen bireyin anlamasına kolaylık sağlayacaktır. Ders içi çalışmalarda bu tür gösteriler çok yaygın olduğundan, iki gösteri aralarındaki benzerlik ve farklılıklara dikkat çekmek oldukça yararlı olabilir. Ayrıca etkinliklerde meddahtan yararlanırken çeşitli internet ortamlarından örneğin *Youtube* gibi sosyal uygulamalardan videolar gösterilebilir ve Meddah (İklim Film ve Akyel, 2013) isimli sinema filmi Meddah ile ilgili sunduğu içerik dolayısıyla izlettirilebilir. Bu uygulamalar sayesinde öğrenciler meddahlığın ne olduğu ve nasıl uygulandığı hakkında oldukça değerli bilgilere ulaşabilirler (Akçaoğlu, 2017, s. 32). Meddahlık geleneği de diğer geleneksel Türk tiyatrosu ürünlerinde olduğu gibi kültür aktarımında çok etkili yollardan biridir. Meddah içerdiği güldürü öğeleri ile hem dikkat çekici hem de öğrenmeyi etkili hale getirmektedir. Bu yönüyle yabancılar için Türkçe öğretiminde kullanılan bir kitapta Meddahtan bahsetmek son derece önemlidir, ders içerisinde verilen metinlerin yanında meddah ile ilgili videolar izletmenin de dersin etkililiğini arttırmaya yardımcı olacağı söylenebilir.

Fotoğraf 6. Yedi İklim Seti İçerisinde Karagöz Kullanımı (Enstitüsü, 2021)

Ünitenin giriş bölümünde böyle bir görsel yer verilmiştir. Kültür başlıklı üniteye kullanılabilecek en güzel ürünlerden olan Karagöz'ün ünitenin ilerleyen sayfalarında karşımıza çıkacağını sezdiren bir görsel oluşturdukları söylenebilir. Aynı ünitenin devamında Karagöz etkinliklerle karşımıza çıkmaktadır.

Fotoğraf 7. Yedi İklim Seti (Enstitüsü, 2021)

3. Dinleyelim, cevaplayalım.
Karagöz Oyunundaki Bazı Tipler ve Özellikleri

Karagöz oyunu komedi olduğu için oyundaki kişiler de tip özelliğini taşımaktadırlar. Oyunlarda sosyal ve ekonomik yönden farklı toplumsal kesimlerden gelen, birbirlerinden çok farklı davranışlarda bulunan tiplere yer verilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu içerisinde yaşayan değişik milliyetlerden temsilciler (Arap, Acem, Arnavut, Rum, Yahudi vb.), Anadolu tipleri (Efe, Karadenizli, Kastamonulu, Kayserili, Kürt), okumuş ve görgülü tipler, kadınlar, çocuklar sakatlar, kabadayılar, uyuşturucu kullananlar kısaca toplumun her kesiminden insanlar Karagöz oyunu içerisinde yerlerini almışlardır. Bu kişiler temsil ettikleri grubun en tipik özellikleri ve davranış biçimleriyle ifade edilmişlerdir. Karakter özelliklerinden çok tip özellikleri ön plana çıkartılmıştır. Bu nedenle Karagöz oyunundaki kişileri kolayca tanıyabiliriz. Kişileri tanıtıcı işaretler arasında her kişiye özgü, müzik ve danslar vardır. Kişilerin; perdeye çıkarken çalınan ezgiden, söylenen türküden, yaptıkları danstan, okudukları şiirden kim olduklarını bilebiliriz. Bunlar genellikle o kişinin geldiği yörenin müzik ve danslarıdır. Karadenizli gelirken kemençe çalınır, Karadeniz yöresi türküsü söylenir, horon oynanır. Kayserili kaşık oyunu oynayarak veya türkü söyleyerek, Arap yalıtılı söyleyerek perdeye gelir.

Şimdi Karagöz oyunundaki bazı tiplerin özelliklerinin neler olduğunu dinleyelim.

MEVLÜT ÖZHAN

	KARAGÖZ	HACIVAT	ÇELEBİ	BEBERUHİ	KASTAMONULU	ACEM	RUMELİ
1. Özü sözü bir, halk adamı							
2. Kibar, mirasyedi							
3. Yılışık ve sulu							
4. İri yapılı							
5. Pehlivan, Trakya ağızıyla konuşur.							
6. Kurnaz, her konuda bilgi sahibi.							
7. Antikacılık ya da hali tüccarlığı yapar.							

Windows 11 Ekran

Kültür Aynamızdan Yansımalar • Ünite 5 87

Fotoğraf 8. Yedi İklim Seti (Enstitüsü, 2021)

4. Okuyalım.
Karagöz ile Hacivat

Hacivat: (Hacivat sahneye girer.) "Yâr bana bir eğlence medet, yâr bana bir eğlence medet, yâr bana bir eğlence hey!"
Efendim ben, bendeniz, ben duacıınız, ben eli yüzü yıkanmış, görünüştü düzgün, hoş sohbet, konuşması tatlı!

Karagöz: (Karagöz uzaktan görünür.) Hoş geldin ispanak suratlı!
Hacivat: Hay, bana bir eğlence medet, medet!
Karagöz: (Pencereden) Geliyorum! Geliyorum!
Hacivat: Gel benim karagözlüm, medet!
(Bu sırada Karagöz pencereden, Hacivat'ın üzerine atlar, birbirlerine girerler, kavga ederler. Hacivat, Karagöz'ün elinden kurtulur. Karagöz yerde yatmış olarak.)

Karagöz: Of aman! Amanın ense köküm, şakaklarım, kül tablası gibi kulaklarım, çamaşır sepeti göz kapaklarım... Vay anam! Kasırgaya tutulmuş şemsiye gibi tersine döndüm... (Biraz doğrulur.) Seni gidi iki tarafı birbirine uygun, orta yeri yamru yumru lamba fitilli kıyafetli herifi Yağ mumu bacaklı... İki tarafından derileri patlamış davul suratlı adamı...

Hacivat: (Hacivat perdeye gelerek) Vay Karagöz'üm maşallah!
Karagöz: Servinin tepesine bin de kuş avla! (Hacivat'a tokat atar.)
Hacivat: Aman Karagöz'üm, sorusuz cevapsız beni dövmene sebep ne?
Karagöz: Gelirken yan yolda devrildi bir araba. (Hacivat'ı tokatlar.) Şimdi sen bunları bırak da anlat bakalım derdin ne?

Hacivat: Derdim falan yok Karagöz'üm. Sabahleyin evden çıktım, çarşıdan geçerken bir serpuş (şapka) aldım. Hem yeni şapkamı göstermek hem de bir yorgunluk kahvesi içmek için Karagöz'üme uğrayayım, dedim.

Karagöz: Ne arkana mı dolanayım dedin?
Hacivat: Canım efendim, serpuş aldım dedim.
Karagöz: Sarhoş oldunsa bana ne?
Hacivat: Canım, sarhoş değil, serpuş serpuş...
Karagöz: Tamam, anladım da bana ne!
Hacivat: Ayol öyle mi derler?
Karagöz: Ya nasıl derler?
Hacivat: Güle güle giy başında paralansın (eskisin) derler.
Karagöz: Peki, güle güle giy, başında paralansın.
Hacivat: Dönüşte odun deposunun önünden geçiyordum. Malum, havalar soğuk. Bari biraz odun alayım, dedim. Aldım, eve gönderdim.
Karagöz: Güle güle giy, başında paralansın.
Hacivat: Ayol sus! Bu şapka değil, odun aldım odun.
Karagöz: İyi ya, güle güle başında paralansın.
Hacivat: Canım efendim, öyle denmez.
Karagöz: Ya ne denir?
Hacivat: Güle güle yak, otur da külüne bak, denir.
Karagöz: Ha! Peki. Güle güle yak, otur da külüne bak.

Fotoğraf 9. Yedi İklim Seti (Enstitüsü, 2021)

Karagöz; Yedi İklim setinde çok geniş bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Ünite içerisinde bütün dil becerilerine yönelik etkinliklere yer verilmekte ve bu etkinlikler oldukça kapsayıcı bir şekilde oluşturulmaktadır. Kitap içerisindeki bu etkinliklerde Karagöz metni içeren okuma parçasına ve Karagöz oyunundaki karakterlerin tanıtıldığı dinleme metnine yer verilmektedir. Etkinlik sonucunda ise sunulan metinlerle alakalı çeşitli türlerde sorular oluşturulmakta ve öğrencilerden bu soruları cevaplandırmaları beklenmektedir. Oluşturulan sorular ise genellikle Karagöz oyununu tanıtmaya, öğrencilerin sözcük dağarcığını geliştirmeye ve Türkçeyi daha etkili konuşma becerisi kazandırmaya yöneliktir. Bu tür etkinlikler sayesinde günlük yaşamda kullanılan dilsel ve kültürel öğeler başarılı bir şekilde öğrenciye aktarılabilir. İncelenen diğer ders kitaplarında maalesef Karagöz ya da başka bir geleneksel Türk tiyatrosu eserine bu kadar geniş yer verildiği görülmemektedir. Yılmaz ve Taşkın (2014) araştırmalarında dilsel ve kültürel geçmişe göre yaptıkları sınıflandırmalarla farklı perspektifler sunmaktadırlar. Karagöz hakkında öğrenciyi bilgilendirmek için genellikle Ramazan ayında yapılan etkinliklerle sınıf içi çeşitli bayram etkinlikleri gösterilebilir, genel ağdaki çeşitli materyaller kullanılabilir ve bazı Karagöz oyunları öğrencilere yazılı metin olarak öğretilir. Ayrıca öğretmenin gerektiğinde vereceği dil desteği ile Hacivat Karagöz neden öldürüldü? (2006) filmi de öğrencilere seyretilir. Bu filmin dilinin ağır olması sebebiyle yalnızca ileri düzey öğrenciler için uygun olacağı söylenebilir (Akcaoglu, 2017).

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Yabancı dil öğrenen her birey öğrenmek istediği dili ana dili gibi konuşmak ister. Derste öğrenilen bilgilerin, kalıpların ve dil bilgisi kurallarının pratikte uygulanabilmesi tüm dil becerilerinin öğretime aktif olarak katılmasıyla mümkündür. Dil öğretiminde yine dil becerileri kadar duyu organları da önemlidir, ne kadar duyu organı kullanılırsa öğretimin o kadar etkili olacağı söylenebilir. Bu sebeple birçok duyu organına hitap eden sahne oyunlarının kullanımı dil öğreniminde arttırılmalıdır. Yüzyıllar boyunca 7’den 70’e herkesin seyrettiği Türk kültürünü ve edebiyatını en iyi şekilde yansıtan geleneksel Türk tiyatrosu ürünlerinin bu amaçla kullanılması doğru olacaktır. Geleneksel Türk tiyatrosu metinleri hem Türk kültürünü en iyi şekilde yansıtmakta hem de genel yapısı itibarıyla öğrenenin ilgisini çekmekte ve öğrenmeyi daha etkili hale getirmektedir. Avcı da (2002, s. 2) bu konuyla ilgili “Yabancı dil öğretimi kültür öğretimidir. İnsanlar ait oldukları toplumun ve o topluma ait kültürün kelime ve kavramlarıyla kendilerini ifade ederler. Bütün kelime ve kavramların arkasında bir kültür geçmişi vardır. Bu sebeple toplumun yapısı ve sosyal değerleri dikkate alınmalıdır.” diyerek dil öğretiminde kültür aktarımının önemine değinmektedir. Bu söylenenlerden hareketle geleneksel Türk tiyatrosu eserlerinin yabancılar için Türkçe öğretimi derslerinde kullanılmasının gerekliliği önem arz etmektedir. Günümüz dil öğretiminde bu ve benzer ürünlerin aktarımında en çok kullanılan materyal ders kitaplarıdır. “Ders kitapları, eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek üzere öğrencinin öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden öğretim materyallerinden biri, hatta birçok durumda tek öğretim materyalidir” (Halis, 2002: 51; akt. Göçer, 2008, s. 197). Bu çalışmada Türkçe öğretiminde sıklıkla kullanılan ders kitaplarından olan Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti, İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti ve Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti ele alınmış ve bu kitaplardaki geleneksel Türk tiyatrosu unsurları ortaya konulmuştur. Genel olarak geleneksel Türk tiyatrosu unsurlarının orta düzey (B1, B2) ve ileri düzey (C1, C2) ders kitaplarında kullanıldığı görülmektedir. Bu metinlerin Türkçe öğrenenlerin başlangıç seviyesinde Türkçe öğrenme seviyelerine biraz ağır gelebileceğinden orta düzeylerde kullanılmasının doğru olduğu söylenebilir. İncelenen ders kitaplarında; geleneksel Türk tiyatrosu unsurlarına genel anlamda yer verildiğini belirtebiliriz ancak bazı kitaplarda bu düşük seviyelerde tutulmakta bazısında ise bir fotoğraf ile geçiştirilmektedir. Örneğin İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Setinde Karagöz etkinliğine yer verilmiş ancak bu kısa ve sınırlı

tutulmuştur, yine aynı şekilde Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Setinde ise sadece Karagöz ve kuklaya ait resim kullanılmaktadır. Türkçe öğretiminde bu denli öneme sahip ve yaygın kullanılan ders kitaplarında bu metinlere daha fazla yer verilmesi gerektiği ve yer verilen metinlere gerekli özenin gösterilerek kitaba eklenmesinin doğru olacağı söylenebilir. Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Setine bakıldığında; diğer iki sete nazaran geleneksel Türk tiyatrosu metinlerine daha fazla yer verildiği görülmektedir. Bu sette meddah ve Karagöz için bölümler ayrılmış ve bu iki türe ait yeterince yer verilmiştir. Özellikle Karagöz'e diğer setlerde görülmediği şekilde geniş bir şekilde yer verilmiştir. Bu yönüyle Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'nde geleneksel Türk tiyatrosu metninin kullanımına daha fazla özen gösterildiği söylenebilir. Dil öğretiminde ve kültür aktarımında büyük öneme sahip olan bu ürünlerin yabancı dil öğretimi ders kitaplarında yer alması önemlidir. Bu araştırma sonucunda görülmektedir ki geleneksel Türk tiyatrosu ürünlerinden sadece Karagöz ve Meddah ilgili setlerde yer almış; bazı setlerde bu iki türe metin olarak bile yer verilmemiştir. Bunun yanında geleneksel Türk tiyatrosunun diğer ürünlerinden olan Kukla, Orta Oyunu, Köy Seyirlik Oyunları gibi türlerin ismi dahi anılmamıştır. Bu türlerin de en az Karagöz ve Meddah kadar önemli olduğu söylenebilir. Bu nedenle söz konusu türlere incelenen setlerde yer verilmemesinin eksiklik olduğu belirtilebilir. Bunun yanı sıra alan yazında bu konuyla ilgili çok az çalışmanın yer aldığı belirlenmiştir. Bu konuyla ilgili olarak Fatih Yılmaz ve Mevlut Taşkın'ın yazdığı "Hacivat ve Karagöz Oyunlarıyla Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi ve Kültür Aktarımı" adlı çalışması Karagöz oyunlarının yabancılar Türkçe öğretimi açısından kullanımını ortaya koyan önemli bir çalışmadır. Bunun yanında Mustafa Ulutaş'ın ortaya koyduğu "Temel Dil Becerilerinin Geliştirilmesinde Tiyatro Metinlerinden Yararlanma" adlı çalışmada dil becerisi gelişiminde tiyatronun yerini aktaran değerli bir başka çalışma olarak karşımıza çıkmaktadır. Son olarak ise Gıyasettin Aytaş'ın "Kuramsal ve İşlevsel Dil Öğretiminde Tiyatronun Yeri ve Önemi" isimli çalışması dil öğretiminde tiyatronun önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Görüldüğü üzere dil öğretiminde genel olarak tiyatro üzerine yapılmış çalışmalara rastlanırken, geleneksel Türk tiyatrosu özelinde yapılmış çalışmaların sayısının oldukça az olduğu ve bu nedenle bu konuyla ilgili daha fazla araştırma yapılmasına ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Çalışma verilerinden hareketle geliştirilen öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- Yabancılar Türkçe öğretimine yönelik hazırlanan/hazırlanacak öğretim setlerinde geleneksel Türk tiyatrosu unsurlarına daha çok yer verilmelidir.
- Yabancılar Türkçe öğretimi setlerinde geleneksel Türk tiyatrosu unsurlarından hareketle Türk kültürünün çeşitli öğeleri hakkında öğretici bilgiler işlenmelidir.
- Yabancılar Türkçe öğretiminde geleneksel Türk tiyatrosundan nasıl, nerede ve ne kadar yararlanılabileceğine yönelik araştırmalar yapılmalıdır.
- Geleneksel Türk tiyatrosuna dayanan eğlenceli ve Türk kültürünü Türkçe öğrenenlere daha etkili öğretmeye yönelik ders içi etkinlik planları hazırlanmalıdır.
- Geleneksel Türk tiyatrosuna dayanan oyun temelli ve teknoloji tabanlı ders materyallerinin tasarımı ve kullanımına yönelik araştırma ve eğitime yer verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akcaoğlu, C. (2017). *Somut olmayan kültürel miras ve yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanım*, Hacettepe Üniversitesi, Yüksek lisans tezi. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü
- Altunbay, M. (2012). Dil öğreniminde ve öğretiminde tiyatronun kullanımı ve tiyatronun temel dil becerilerine katkısı. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(4), 747-760.
- Ankara Üniversitesi TÖMER. (2014). *Yeni Hitit 1 yabancılar için Türkçe ders kitabı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi
- Ankara Üniversitesi TÖMER. (2013). *Yeni Hitit 2 yabancılar için Türkçe ders kitabı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

- Ankara Üniversitesi TÖMER. (2014). *Yeni Hitit 3 yabancılar için Türkçe ders kitabı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Arslan, m. ve gürsoy, a. (2008). Rol yapma ve drama etkinlikleriyle yabancılar türkçe öğretiminde motivasyonun sağlanması. *Ege Eğitim Dergisi*, (9)2, 109-124.
- Avcı, Y. (2002). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin kültür ve yöntem boyutu. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi I.Uluslar Arası Truva-Çanakale Dil Eğitimi ve Okul Gelişimi Sempozyumunda sunulan bildiri*, 316-319, Çanakkale Turkey.
- Aytaş, G. (2017). Kuramsal ve işlevsel dil öğretiminde tiyatronun yeri ve önemi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(4), 854-860.
- Aytaş, G. (2017). Yabancılar Türkçe öğretiminde tiyatronun rolünü ortaya koyan ilk eserlerden "Nasreddin Hoca'nın Mansı" adlı tiyatro eseri. *Journal of World Of Turks*, 9(2), 5-15.
- Enstitüsü, Y. E. (2021). *Yunus Emre Enstitüsü*. <https://www.yee.org.tr/> (Erişim tarihi: 05.12.2021).
- Göçer, A. (2008). İlköğretim Türkçe ders kitaplarının ölçme ve değerlendirme açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 197 - 210.
- İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi (2012). İstanbul Yabancılar için Türkçe ders kitabı A1. İstanbul: Kültür Sanat Basımevi
- İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi (2012). İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitabı A2. İstanbul: Kültür Sanat Basımevi
- İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi (2012). İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitabı B1. İstanbul: Kültür Sanat Basımevi
- İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi (2015). İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitabı B2. İstanbul: Kültür Sanat Basımevi
- İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi (2013). İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitabı C1. İstanbul: Kültür Sanat Basımevi
- İşcan, A. ve Yassıtaş, T. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında kültür aktarımı: Yedi iklim Türkçe öğretim seti örneği (B1-B2 düzeyi). *Aydın Tömer Dil Dergisi*, 3(1), 47-66.
- Kara, F.; Demir, K.; Özdemir, A. ve Yeter Özkan, T. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin öğrenim ve uyum sürecinde kullanılan tiyatro çalışmaları yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin öğrenim ve uyum sürecinde kullanılan tiyatro çalışmaları. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(45), 293-301.
- Kara, M. ve Çekici, Y. E. (2017). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarında metinler arası aşamalılık: yedi iklim Türkçe ve İzmir üzerine karşılaştırmalı bir inceleme. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6,(2), 411-426.
- Kargı, B. (2014). Yabancı dil öğretimine 'Eylemsellik' bağlamında öğrenen odaklı bakış. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 357-366.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.
- Müdürlüğü, K. V. (2020). *Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü*. <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-12747/orta-oyunu.html> (Erişim tarihi: 05.12.2020).
- Okur, A. ve Onuk, A. (2013). Yabancılar Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlara yönelik inceleme. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(6), 877-892.
- Özen, Y. ve Gül, A. (2007). Sosyal ve eğitim bilimleri araştırmalarında evren-örneklem sorunu. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(7), 394-422.
- Özdemir, A., Özkan, T., De Chiara, K. F., Demir, K., Kara, F. ve Kansız, M. (2014). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde sosyal etkinlikler: tiyatro örneği ve uygulamanın öğrenci performansına etkisi. *Diyalog Dergisi*, 2(2), 83-96.
- Soyer, S. (2016). Yabancı dil öğretim yöntemi olarak yaratıcı drama ve etkileri. *International Journal of Contemporary Educational Studies (IntJCES)*, 2(1)2548-9373.
- Şeref, İ. (2013). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazma ve konuşma becerileri kazandırmada iletişimsel yaklaşımın kullanımı için model önerisi. *International Journal of Language Education and Teaching*, 1(1) 43-60.
- Tüm, G. (2010). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde drama tekniğinin rolü. *Journal of Turkish Studies*, 5(3), 1898-1920.

- Ulutaş, M. (2018). Dil becerilerinin geliştirilmesinde tiyatro metinlerinden yararlanma. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 2(2) 104-125.
- Yılmaz, F. ve Taşkın, M. (2014). Hacivat karagöz oyunları ile Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ve kültür aktarımı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2,(5), 270-288.
- Yükseköğretim Kurulu (2021). *Yüksek öğretim bilgi sistemi*. <https://istatistik.yok.gov.tr/> (Erişim tarihi: 04.11.2021).

Medya

- İklim Film ve Akyel, B. E. (Yapımcı), Akyel, B. E. (Senarist) ve Akyel, B. E. (Yönetmen). (2013). Meddah [Film]. Türkiye: İklim Film.
- Atay, B. ve Çakarer, S. (Yapımcı), Akay, E. ve Kazak, L. (Senarist), Akay, E. (Yönetmen). (2006). Hacivat Karagöz neden öldürüldü? [Film]. Türkiye: İFR A.Ş